

Izšla vsak dan razen sobot, nedelj in praznikov
Issued daily except Saturdays, Sundays and Holidays

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniki prostori:
2657 South Lawndale Ave.
Office of Publication:
2657 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XXXIX Cena lista je \$8.00 Entered as second-class matter January 16, 1933, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. CHICAGO 23, ILL., TOREK, 16. DECEMBRA (DEC. 16), 1947 Subscription \$8.00 Yearly ŠTEV.—NUMBER 245 Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 4, 1918.

Amerika bo vzdrževala red in mir v Italiji

Truman podal izjavo pred odhodom vojaških čet iz Italije. Pet tisoč ameriških vojakov v Trstu

Washington, D. C., 15. dec.—Predsednik Truman je pred evakuacijo ameriških čet iz Italije izjavil, da bo Amerika storila potrebne korake za vzdrževanje miru in reda v Italiji v bodočnosti, če bo njena neodvisnost ogrožena. Okrog 1,600 ameriških vojakov se je ukrcalo na ameriški transportni parnik Admiral Sims v Leghornu, ki je odinil proti Ameriki.

V času, ko se je Italija podala pred zaveznicami in podpisala premirje, je bilo več sto tisoč ameriških vojakov v Italiji. Pred odhodom zadnjih ameriških čet iz Italije je Truman podal izjavo, ki se je glasila:

„Čprav je Amerika odpoklicala svoje čete iz Italije v smislu obljuge sklenjene mirovne pogodbe, se bo še nadalje zanimala za vzdrževanje miru in reda ter zaščito svobode in neodvisnosti Italije.

Ako se bo v razpletu dogodkov pokazalo, da sta svoboda in neodvisnost Italije ogroženi direktno ali nedirektno, bo Amerika kot podpisnica mirovne pogodbe in članica organizacije Združenih narodov podvela potrebne korake za vzdrževanje miru in reda.

Truman ni v svoji izjavi omenil izgovorov in stank v Italiji.

Na podlagi italijanske mirovne pogodbe, ki je stopila v veljavo 15. septembra tega leta, so se zavezniki obvezali, da bodo odpoklicali okupacijske čete v doli 90 dni. Zadnji kontingent ameriških čet bi bil mo-

Baldwin, bivši britski premier, umrl

London, 15. dec.—Stanley Baldwin, ki je trikrat služil Veliki Britaniji kot predsednik vlade, je umrl v spanju v svoji rezidenzi v Stourportu. Bil je konservativec. On je izsilil abdikacijo kralja Edwarda, ko je slednji poročil bivšo Američanko, ki je dobila razpoko od svojega moža. Abdikacija je izsilil s pomočjo canterburskega nadškofa Gordona Langa v decembru leta 1936. Baldwin je bil ob smrti star 80 let.

PODALJŠANJE ZAKONA STANARIN ODVISNO OD ZVEZNEGA KONGRESA

Washington. — (FP) — Nad 700 zastopnikov najemnikov stanovanj, ki so tukaj zborovali dne 9. decembra, je zaključilo, da je neobhodno potrebno, da vlada obdrži kontrolo stanarin. Na zborovanju so bile zastopane vse vzhodne države. Zborovalci so dalje sklenili, da morajo najemniki stanovanj prisiliti na svoje lokalne oblasti, da podprejo zahtevo za podaljšanje kontrole stanarin, in karati pa tudi na zastopnike v kongresu. Sedanjí zakon o kontroli stanarin poteče 1. marca prihodnjega leta. Gibanje za skupni nastop najemnikov stanovanj se je pričelo v New Yorku. Pozneje se je raztegnilo na Philadelphijo, Boston, Baltimore, New York, Norfolk in druga vzhodna mesta. Nekatera teh mest so izdelala svoje sisteme za kontrolo stanarin; v veljavo so stopili v slučaju, ako kongres ne podaljša zadevnega zakona. Nobenega izgleda ni, da bo kongres na sedanjem izrednem zasedanju podvel korake za podaljšanje zakona za kontrolo stanarin. Pri tem igra politika veliko vlogo, še večjo pa Mar-

Domače vesti

Obiak

Chicago.—Glavni urad SNPJ je v ponedeljek obiskal Matt Marolt st. z Elyja, Minn., v spremstvu svojega sina Louisa, ki živi v Chicagu.

Nov grob v Pueblu

Pueblo, Colo.—Dne 9. dec. je umrla v bolnišnici Frances Boltezar, rojena Tisel, stara 61 let, doma iz Zdeske vasi pri Dobropolju, članica društva 21 SNPJ. Bila je dolgo bolna. Zaprta je bila v sestro Rose Rado-vich ter več drugih sorodnikov. Sin, ki služi pri mornarici že več let, je prišel na pogreb iz San Francisca. Pogreb je bil civilen in privaten.

Iz Clevelanda

Cleveland.—Mrs. Matilda Kastelic, ki živi na 383 E. 152 st., je največja dobrotnica svojim rojakom v starem kraju. Svojim sorodnikom in drugim rojakom je po vojni poslala že 439 zabojev obleke, čevljev in drugih potrebščin. Doma je od Hinja v Suhi Krajini. Svojo kariero velikega Samaritana je pričela po osvoboditvi Slovenije, ko je sestri poslala dva paketa. Sestra ji je pisala o razdejanju in veliki revščini, ki je zadela tudi druge vaščane in sosedne vasi. Na blago mrs. Kastelic je velika revščina v starem kraju tako vplivala, da se je povsem posvetila pošiljanju darilnih paketov svojim rojakom v Suhi Krajini. Kot rečeno, jih je že poslala 439, za kar je potrošila vse svoje prihranke — okrog \$3,500. Ta denar si je prihranila med vojno, ko je delala v tovarni. Zdaj je „suha“ in pravi, da bo morala iti zopet v tovarno, če bo hotela nadaljevati s svojim samaritanskim. Mož ji tega dela usmiljenja ne brani, kajti pravi, da je za denar sama delala, marveč ji pri tem delu tudi on pomaga. To veliko Samaritanko je odkril Cleveland Press, ki jo je izbral za vzor „Miklavža“. Za priznanje ima celo skladanico zahvalnih pisem. „Ako bi Vi prišli k nam, bi Vas na ramenih nosili skozi celo vas“, pravi eno pismo. Zena je skromna in povsem posvečena svojemu delu.—V bolnišnici University se nahaja Jože Pograjc, v bolnišnici St. Alexis pa Edward J. Kovačič, alderman 23. varde.

Beneš opozoril Roosevelta na vojno

Napovedal je, da bo Poljska prva žrtev

Praga, Čehoslovakijska, 15. dec.—Dr. Edvard Beneš, predsednik čehoslovajske republike, je razkril, da je opozoril pokojnega predsednika Roosevelta 29. maja 1939, da bo vojna v Evropi izbruhnila po 15. juliju tistega leta in da bo Poljska prva žrtev.

Roosevelt je na vprašanje, kaj bo Amerika storila, odgovoril, da se bo morala udeležiti vojne, ker Evropa sama ne bo mogla poraziti Adolfa Hitlerja. Beneš in Roosevelt sta imela razgovor v Hyde Parku, N. Y. To razkritje je vključeno v zbirki spominov čehoslovajskega predsednika.

Beneš je povedal Rooseveltu, da bodo Nemci v dveh tednih po izbruhu vojne v Varšavi in da bo Poljska poražena v šestih tednih. Male države bodo potem pogazene in Nemčijo bodo potem pogazene in Hitlerjeve sile bodo stale pred Rusijo.

„Kaj bo storila Sovjetska unija?“ je vprašal Roosevelt.

„Borila se bo,“ je odgovoril Beneš.

„Na kateri strani?“

„Na naši strani,“ je dejal Beneš.

SOVJETSKA UNIJA ODPRAVILA SISTEM ODMERJANJA

Vlada objavila dekret o revaluaciji rublja

BLAGO POD ENOTNO KONTROLO

Moсква, 15. dec.—Sovjetska vlada je objavila dekret velike važnosti, ki določa odpravo sistema odmerjanja živil in industrijskih izdelkov ter revaluacijo rublja, denarne enote. Nov denar bo izdan v torek. Stari rublji bodo izmenjeni v bankah za nove rublje. Izmenjava bo deset starih rubljev za enega novega.

Dekret določa tudi enotno kontrolo cen za živila in druge potrebščine. Cena kruha bo dvanajst odstotkov nižja nego je bila doslej, pivu pa deset odstotkov. Cene vodki in vinu niso spremenjene.

Zadevni zaključek je bil sprejet na seji članov sveta ministrov in osrednjega odbora komunistične stranke.

Vloge v bankah do tri tisoč rubljev bodo izmenjene rubelj za rubelj. To pomeni, da mali vlagatelji ne bodo prizadeti. Za vloge 10,000 rubljev bo izmenjava ista, za one, ki znašajo več, pa en rubelj za dva rublja.

Vsi prej izdani bondi bodo izmenjeni na podlagi treh starih rubljev za enega novega. Izjema velja za posojila, ki je bilo podpisano v tem letu. Kovani denar ne bo spremenjen in bo še nadalje v obtoku. Njegova vrednost bo ostala v veljavi. To velja tudi za delavske plače. Delavci bodo dobivali v smislu dekreta plačo v novem denarju.

„Vsota denarja v obtoku se je povečala,“ pravi dekret. „To se opazja ne samo v Rusiji, temveč v vseh državah, ki so bile udeležene v vojni. Nemški invaderji so vrgli v obtok ponarejene rublje in posledica je večja cirkulacija v škodo naši ekonomiji.“

Dekret določa izmenjavo rubljev v dobi od 16. do 22. decembra, za oddaljene distrikte pa dobo od 16. do 29. decembra.

Večina za socializacijo zdravstva

Neodvisna organizacija ugotovila mnenja

Chicago, 15. dec.—Neodvisna organizacija Research Associates je ugotovila, da je večina ljudi v Chicagu za plačevanje stroškov zdravniške in zobozdravniške oskrbe na podlagi načrta socializiranega zdravstva.

To dokazujejo odgovori na stavljeno vprašanje. Vprašanje se je glasilo:

„Ali ste za ali proti načrtu, na čigar podlagi bi vlada prekrbela popolno zdravniško in zobozdravniško oskrbo proti mesečnemu plačilu, ali odbitju plačila od zaslužka ali sličnemu plačilu?“

V prilogi taki oskrbi se je izreklo 42 odstotkov, proti 29 odstotkov, 29 odstotkov pa ni izrazilo mnenja. Oni, ki so se izrekli v prilogi načrtu, so izjavili, da bi bili ljudje deležni boljše oskrbe, zdravniki ne bi mogli računati preveč in zdravje ljudstva se bi zboljšalo na splošno.

Nasprotniki so poudarili, da bi trpela zdravstvena oskrba, zdravniki bi bili zavisni od politikov, ki bi se vmešavali v njihove osebne zadeve.

Med ljudmi, ki imajo visoke dohodke, se je 31 odstotkov izreklo za socializirano zdravstvo, 55 odstotkov proti, 14 odstotkov pa se ni odločilo. Med srednjim slojem je bilo 52 odstotkov za socializirano zdravstvo, 27 proti, 21 pa neodločenih. Med nižjim slojem je bilo 40 odstotkov za, 23 proti, 37 pa ni vedelo odgovora.

Odločitev proti zaprti delavnici

Baltimore, Md., 15. dec.—Vlada in tiskarske firme zahtevajo odločitev proti zaprti delavnici. Krajevna tiskarska unija je obdolžena, da se noče pogajati v smislu provizij Taft-Hartleyevega protidelavskega zakona. Zadeva je sedaj pred federalnim delavskim odborom. Odvetnik mednarodne tiskarske unije je dejal, da bo odbor, če bo odločil v prilogi firmam, razveljavil pravico do kolektivnega pogajanja.

Marshall zanikal očitke o grmadenju profitov

Odgovoril je ruskemu zunanjemu ministru Molotovu. Zastoj na londonski konferenci

London, 15. dec.—Ameriški državni tajnik George C. Marshall je odločno zanikal ruske obdolžitve, da Amerika in Velika Britanija grmadita profite na račun Nemcev s prodajanjem izvoznega blaga iz svojih okupacijskih con v Nemčiji. Obdolžitve je izrekel ruski zunanji minister Molotov.

Marshall je dejal v izjavi, da Amerika in Velika Britanija ne dobita niti centa od prodajanja izvoznega blaga. To velja tudi ostro obsojati aktivnosti zapadnih sil v Nemčiji. Ministri se bodo danes popoldne ponovno sestali na seji. Nekateri krogi napovedujejo, da se bo londonska konferenca razbila, ker se zunanji ministri ne morejo sporazumeti.

Arabski vojaki ubili 14 židov

Naval na britsko policijsko postajo

Jerusalem, Palestina, 15. dec.—Arabski vojaki, člani armade transjordankega kralja Abdullaha, ki opravljajo policijsko službo v Palestini, so ubili 14 židov, 15 pa ranili. Streljali so iz zasede na židovski konvoj v bližini Tel Aviva.

Abdullah je „posodil“ svojo armado, ki se imenuje arabska legija, palestinski vlad. Arabci so izvršili napade na žide tudi v drugih krajih Palestine.

Arabska motorna enota je navalila na britsko policijsko postajo pri Ramlu. Ročna granata je bila vržena na arabski avto-bus v Jeruzalemu in ubila otroka.

(Poročilo pravi, da je bil poveljnik arabske motorne enote major Husein Salameh. On je bil v vojni čas član štaba generala Erwina Rommela, poveljnika nemških zborov v Afriki. Poročilo dostavlja, da je 20 do 30 bivših nemških častnikov udeleženih v bitkah v Palestini.)

Izgredi in bitke v Palestini so izbruhnile pred 15 dnevi kot posledica zaključka generalne skupščine Združenih narodov glede razdelitve Palestine na dve državi—židovsko in arabsko. Samo v Palestini je bilo 238 židov in Arabcev ubitih, v vseh krajih Srednjega vzhoda pa 360.

PRIPOROČA RAZTEGNITEV SOCIALNE ZAŠČITE NA VSE UPOSLENE OSEBE

Washington. — (FP) — Posvetovalni svet socialne zaščite, ki je pridelen senatnemu finančnemu odseku, je 5. decembra prejel priporočila za revidiranje zakona o socialni zaščiti, ki je bil sprejet leta 1936. V načrtu je temeljna sprememba zakona.

Albert J. Altmeyer, upravitelj socialne zaščite in eden izmed peščice new-delarjev iz Rooseveltove dobe, ki so še ostali v Washingtonu, priporoča kongresu, naj raztegne socialno zaščito na vse delavce in delavke v Ameriki. Poleg tega priporoča več sprememb v zakonu, da se zvišajo davčne starostne podpore.

Posvetovalnemu svetu, ki ga je imenoval senatni finančni odsek, načeluje bivši državni tajnik Edward R. Stettinius. V svetu, ki šteje 17 članov, sta zastopana tudi CIO in ADF. V načrtu imajo program za izboljšanje sistema socialne zaščite, kar bodo predložili senatnemu odseku.

Vprašanje izboljšave zakona socialne zaščite je bilo pred kongresom že lani, ko so se vršile dolge debate, prišlo pa ni do nobenega zaključka. Delavske unije in napredne grupe so se zavzele za izboljšanje ter urgirale kongres, naj sprejme potrebne dodatke k zakonu, a ostalo je le pri debatah.

Od leta 1936, odkar je zakon socialne zaščite v veljavi, je bilo izdanih 88 milijonov zadevnih kart; od teh je dobilo 81 milijonov delavcev kredit v seznamu socialne zaščite. Lani je socialna zaščita krila 50 milijonov delavcev za vse leto, ampak samo 33 milijonov delavcev je bilo zaščitenih ob enem in istem času. Računa se, da okrog 45% vseh zaposlenih delavcev zakon ne krje.

Altmeyer priporoča raztegnitev socialne zaščite na vse zaposlene osebe. Sedaj niso deležni zaščite farmarski delavci (nad tri milijone), hišni delavci (nad dva milijona), javni uslužbenci in drugi. Dalje naj se raztegne starostno zavarovanje na delavce, ki niso več sposobni za delo.

Priporočilo naglašajo potrebo za zvišanje mezd, za višje davčne podpore, za znižanje starostne dobe s 65 na 60 za prejemanje socialne podpore, upokojevanje delavci pa bi smeli zaslužiti do \$40 na mesec poleg redne podpore.



Vsled velike draginje se bo tudi Miklavž izognil marsikakšne hiše.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT
GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE
JEDNOTE
Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Miroslava za Zdravne drave (Ivan Chicago) in Kanado \$8.00 na leto, \$4.00 na pol leta, \$2.00 za četrti let; za Chicago in okolice Cook Co. \$9.50 za leto, \$4.75 za pol leta; za inozemstvo \$11.00.
Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$8.00 per year, Chicago and Cook County \$9.50 per year, foreign countries \$11.00 per year.

Cene oglaševanja po dogovoru.—Nekopisti dopisov in pisarniških listov ne vrnejo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil poštino.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2657 - 59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

Potvarjanje resnice o Franciji in Italiji

Stavkovni val v Franciji je končan in zdaj je na vrsti v Italiji. V Franciji je bil končan, ko je Schumannova vlada pristala na zvišanje draginske doklade za okrog \$12 na mesec. V Italiji pa je prišlo zadnji teden do generalnih stavk v Rimu, Milanu, Turinu in več drugih industrijskih mestih.

Vzroki za ta delavski nepokoje v Franciji in Italiji so gospodarski in politični. Notranji položaj, ki je v Franciji sprožil zadnji stavkovni val, smo na tem mestu orisali v glavnih potezih pred par tedni. Kdor ni imel širšega objektivnega ozadja o notranjem položaju in vsled tega ni znal čitati dnevnih vestí, ki jih je serviral meščanski tisk, je bil seveda pod vtisom, da so francoski komunisti na povelje Moskve skušali uprizoriti komunistično revolucijo. In ker do te revolucije ni prišlo po zaslugi vlade in večine parlamenta, ki je sprejel drakonsko postavbo proti stavkarjem, proti hujšakem in saboterjem, je Moskva doživela velik fiasko.

Tako je namreč ameriški meščanski tisk tolmačil potek in zaključke velikih stavk v Franciji. Če bi ne bilo Moskve, bi tudi v Franciji niti v Italiji ne bilo nobenih stavk, nobenega delavskega nepokoja, marveč bi v obeh deželah vladala najlepša sloga. Novinarji so mimogrede sicer omenjali, da so na primer francoski delavci zelo prizadeti vsled velike dragine in nizkih plač, toda to je bilo izgubljeno v političnih "tolmačenjih" stavk. Uredniki, ki pišejo uvodnike in radijski komentatorji pa navadno tudi tega niso omenjali. Vsa ta borba je bila interpretirana z vidika — "power politics" in hujškanja proti levicarjem in Moskvi.

Koliko je bila ali je še Moskva zainteresirana v te notranje boje in nepokoje, nam ni znano. Najbrže približno toliko kakor sta zainteresirana Washington in London — veliko. Toda največje klevetanje in perverziranje dejstev so "interpretacije", da je prišlo v Franciji in Italiji do delavskega nepokoja in velikih stavk na povelje — Moskve! Namen, vsaj pa posledice takih "vestí" in "tolmačenj" je le — zastrupljanje in zavajanje javnosti. Vse to seveda v interesu "naše" zunanje politike.

Oglejmo si nekoliko notranji položaj v Italiji, kjer so na dnevnem redu velike demonstracije in stavke. V meščanskem tisku zaman iščete materiala, ki bi vam podal vsaj približno sliko resničnega položaja v deželi, in sicer kljub temu, da je v Italiji duce ameriških novinarjev. Te slike ne dobite niti v New-York Timesu, ki tudi iz Italije prinaša dnevno dolga poročila. Sliče so z radijem. (Od vseh radijskih poročevalcev poznamo edino Smitha od Columbia Broadcasting sistema, nastanjen v Londonu, ki skuša biti objektivni.)

V ameriškem meščanskem tisku ni na primer skoraj nobenega sluha o novem fašističnem gibanju, ki v Italiji raste kot gobe po dežju. V tem tisku ne citate, da je glavni vzrok velikih delavskih demonstracij in zdaj tudi stavk dviganje neofašizma. Res je, da smo v dnevnih vestih iz Rima čitali, da je bilo zadnje tedne v Italiji ubitih več kot 20 oseb v teh demonstracijah, mnogo več pa ranjenih. Te vesti so bile seveda "interpretirane" tako, da je citatelj dobil vtis, da so vseh nemirov krivi italijanski levicarji, ki so v službi — Moskve! Kot oprode Moskve so partizani ob koncu prejšnjega tedna navallili na Rim, da terorizirajo De Gasperijevo vlado. Bilo jih je kot listja in trave, čez 20.000, ki so se pojavili v Rimu preko noči kakor bi vstali iz tal in v vojaških formacijah, sicer brez orožja, korakali po Rimu. Iz sličnih razlogov so pred par tedni tudi milanski delavci šli na dvodnevno stavko, okupirali mesto in nad njim proglasili svojo oblast. Slično so storili tudi v par drugih manjših mestih. Vse to ne valed tega, da neofašistom pokažejo svojo moč in da ustavijo podvig novega fašističnega gibanja, marveč zato, ker so italijanski levicarji dobili tako povelje iz — Moskve! Tako smo namreč čitali in še čitamo v meščanskem tisku.

Zelo dobro sliko o dviganju novega fašizma v Italiji je podal v Natuonu z dne 29. nov. Mario Rossi, rimski poročevalec te revije. V zadnjih par letih smo slišali o neofašistični organizaciji "Uomo Qualunque" ali o gibanju "malega človeka". Iz Rossijevega članka pa je razvidno, da je v Italiji vesplojno fašističnih organizacij in skupin. Nekatere nastopajo javno, večinoma se pa kretajo podtalno. Organizacije, ki nastopajo javno, izdajajo svoj tisk, prirejajo shode in imajo svoje postojanke "skoro v vseh mestih". Med temi so poleg "kvalunkvincev" "Socialno gibanje", "Narodno gibanje za socialno demokracijo", "Fascikli revolucionarne akcije", "Mussolinijevi kadri akcije", "Liga za združenje antikomunističnih patriotov", ki pravi, da prejema podporo iz Amerike. Kot pravi Rossi, "mnogi monarhistični in fašistični generali se ponašajo, da so na čelu 'močne' organizacije, ki bo pričela z bojem, ko bo čas ugoden". Rossi dalje pravi, da imajo fašisti tudi svoje vodilne oborožene sile, od katerih se ena imenuje "antikomunistična podtalna armada".

Neofašisti so v Italiji v resnici postali že toliko močni in drzni, da so pričeli levicarje odprto napadati. Ti napadi so se pričeli v Siciliji, kjer je bilo več levicarjev umorjenih. Fašisti so pričeli uničevati tudi komunistične urade z bombami. Levicarji so seveda odgovorili s taktiko: zob za zob. In tako je zadnje tedne prišlo po mnogih krajih Italije do odprtih spopadov med levicarji in fašisti. Prišlo je tudi do velikih antifašističnih in protifašističnih demonstracij. Iz teh demonstracij so se razvile tudi lokalizirane generalne stavke. Do stavke v Rimu je na primer prišlo zadnji teden vsled tega, ker je policija teden prej streljala na demonstrante in enega ubila, več pa ranila. Tistemu incidentu so sledile partizanske demonstracije v Rimu, potem pa stavka. Drugi vzrok stavk je zahteva delavcev 1), da prisilijo vlado na reševanje velike brezposelnosti z javnimi deli in 2), da upošeni in brezposelni delavci prejmejo ta mesec božični "bonus".

O podvigu fašizma piše Rossi tudi sledeče: "Politični sekciji policije je gotovo znano glede obstoja teh podtalnih gibanj, toda

Kako se je stari Jurij znašel za mrežo

White Valley, Pa.—Dne 10. septembra sem poročal v Prosveti, da sem bil tri ure za mrežo, to je bilo 3. avgusta, ko se je vršila priredba "Ameriškega slovenskega dneva" v zapadni Pennsylvaniji. Ker me je že veliko rojakov vprašalo, zakaj sem bil v "špekhamri" in zakaj ne pojasnim natančneje, kako sem se prvič v mojem življenju znašel v zaporu, sem se namenil, da pojasnim vso zadevo.

Kakor prejšnje leto, tako sva tudi letos z Johnom Korčetom preskrbela poseben avtobus, kateri nas je odpeljal v West View Park. Iz White Valleyja smo se odpeljali že ob enajstih dopoldne, tako da smo dospeli v West View Park že ob pol eni popoldne. Ker je bila precej huda vročina, je vsakdo povpraševal po hladnem pivu. Nato sem o tem nekoga vprašal, on pa pravi, če bi hotel nekoliko pomagati in mi da nekaj trošnih listov in reče, da bomo dobili pijačo zunaj parka.

Posetniki so prihajali in malone sleherni je vprašal za hladno pijačo, tako da mi je kaj hitro zmanjkalo trošnih listov. Program se je pričel okrog pol šestih, po programu pa smo zopet šli pogledat, če bomo še kaj dobili za suha grla. Zopet sem dobil nekaj trošnih listov in ko sem prodal tri, pa me je nekdo za hrbtom prime za ramo in reče: "Veš kdo sem?" Še predno sem kaj odgovoril, pa mi je pomolil konstablerjevo zvezdo pod nos. Nato me je prijel za roko in ukazal iti z njim, da se bova nekaj pogovorila. Ko sem videl, v kakšnih rokah sem, sem hitro vrgel proč trošne listke.

Konstabler me je odgnal do avtomobila, kjer me je vprašal za ime, a mu ga nisem hotel povedati. Mojemu tovarišu je pa potegnil kar iz žepa listine in zapisal njegovo ime. Toda konstabler ni imel avtomobila, niti me ni peljal iz žepa. Nato pa smo zasedli avtomobil in dobili prosto vožnjo do policijske postaje, kjer smo bili vsi trije kak pol ure. Konstabler je moral iti nazaj v park, da je za dokaz dobil nekaj piva. Povedali so mi pozneje, da so vzeli šest zabojev piva, na policijsko postajo pa so pripeljali samo dva. Seveda, konstabler in škvajer sta bila tudi jezna, ker je bila taka vročina. V uniformi je bil tudi neki Slovenec, toda se je delal, da ne zna slovensko, ko pa so nas izpustili, je pa kar naenkrat znal dobro slovensko.

Bili smo štirje za mrežo in pri "spovedi". Najprvo sem bil jaz poklican v pisarno, ker pa nisem hotel povedati imena, mi je pobral vse stvari iz žepa. V denarnici sem imel članako izkaznico organizacije Moose. Vprašal me je, če spadam k tej organizaciji. Odgovoril sem mu: "Seveda, saj vidiš člansko kartico." Potem me je vprašal, če sem komunist, jaz pa sem ga nazaj vprašal, kaj je to, da mi naj pove. Spraševanja še ni bilo konec in spodtaknil se je ob rdečo pero na kloboku. Odgovoril sem mu, naj gre z menoj v trgovino, kjer sem ga kupil, in da mu bodo tam povedali, kaj pomeni.

Zatem je sledilo vprašanje, če sem prodajal tikete. Odgovoril sem, da sem. Toda vprašal me ni kakšne tikete, kajti prodajal sem tudi tikete za zabavo, katere je videl; na zadnji strani platnic sem imel tudi zapisano, za koliko sem jih prodal. Vprašal me je, kaj je to, jaz pa sem odgovoril, da so "tiketi". Ni vprašal kakšni, a je dobro vedel, da so za zabavo v parku. Pri meni pa ni našel nobenega trošnega listka za pivo in me tudi ni vprašal, če sem jih kaj imel.

Preiskava se je nadaljevala.

se zanje dosti ne zanima. Morda misli, da bodo izhlapela, ko politične in gospodarske razmere postanejo bolj normalne. Možno je tudi, da se policija ne upa dotakniti mogočih industrijalcev, visokih javnih uradnikov in duhovščine, ki tajno podpirajo te organizacije, istotako pa imajo zelo dobre vezi s krščansko demokratsko stranko (De Gasperijsko). Odkar so konservativci dobili kontrolo nad to stranko, so se vsa demokratska gibanja in posamezniki ojunačili.

Glasovi iz naših naselbin



Narodna zveza tovarnarjev, propagandna organizacija velekapitala, je dobila novega predsednika v osebi tovarnarja Morrisa Sayrea (desno), ki čestita svojemu predsedniku Buntingu na njegovem delu v preteklem letu. Tudi Sayre je takoj udaril na znane strune je wallstreetске organizacije. Delavcem je očetoval, naj ne zahtevajo — zvišanje plač, ni pa svetloval "free enterprizerjem", naj znižajo cene in profite.

Poizvedoval je, če sem državljan. Odgovoril sem mu, da že 35 let. Hotel je tudi vedeti, koliko časa sem že v Ameriki in povedal sem mu, da že 47 let. Dalje je hotel vedeti za moj rojstni kraj, koliko otrok imam in kako se je pisala moja žena. Povedal sem mu, da je imela moja žena 12 otrok, da pa se ne morem spomniti njenega deklarskega imena.

Zaslišanje se je nadaljevalo in pregledal je vse moje listine. Imel sem tudi neko listino z imenom dr. Archerja. Takoj je šel gledat v telefonsko knjigo, če je pravi naslov. Končno je bilo konec zaslišanja in odpeljali so me nazaj za mrežo. V moji celici sta bili dve deki, kateri sem zvil in položil pod glavo, ker me je zelo bolela glava. Ker me le ni prenehala, sem zahteval zdravnika, toda niso hoteli slišati, pač pa so mi prinesli vode, katero pa sem odklonil.

V celici sem ležal kakor da bi bil mrtev. Čez kaki dve uri pa je prišel Anton Rednak in me je poklical po imenu, ali jaz sem ležal kar naprej. Tonetu so povedali, da sem bolan in da sem zahteval zdravnika. Ko me je pa Rednak vdrgel poklical, sem vstal in se ogrnil z deko, ker me je zebljo. Rednak pa mi je dejal, naj pustim deko v celici, narkar sem jo zagnal pod klopo.

Šla sva na policijski urad, kjer sem se moral podpisati, nato pa so mi povedali, da moram priti čez dva dni k škvajerju. In res smo šli tja čez dva dni. Škvajer me je najprvo vprašal, kako se počutim. Odgovoril sem mu, da slabo. Nato me je vprašal, ako želim steklenico piva, a ponudbo sem zavrnil. Tisti čas, ko sem podpisoval bond, je škvajer poklical Rednaka na stran in mu dejal, naj me pelje k zdravniku, da mi bo dal "šat". Seveda sem šel k zdravniku, ampak ne "šat". Najprvo sem zvrnil par kozarčkov, potem pa domov.

Dne 25. novembra sem dobil sporočilo, da je bila — zadeva vrediložena pred veliko poroto, a o tožbi je bila zavrnjena. Kajne, to je lepa izkušnja! Toda nič zato. Kdor dela za narod, se mu lahko marsikaj pripeti.

Kakor sem še svoj čas svetloval, "Ameriški slovenski dan" se bi moral vršiti kje drugje in ne v West View Parku. Slišal sem že mnoge rojake, ki so istega mnenja in menijo, da bi bil South View Park bolj primeren, ali pa kakšen drug prostor.

Martin Hudale pravi, da ni mogel dobiti piva, zato se je napil vode. Mogoče bo prihodnje leto boljše, Martin. Naj še omenim, da morda ne bo ta dopis nekaterim po godu, toda resnica se lahko piše.

Jurij Previc.

O tožbi naprednih časopisov

Cleveland, O. — Torej kaplan Gabrovšek toži naše napredne časopise za nič manj kot \$1.200.000. Vse tri časopise toži radi obrekovanja in razžaljenja časti. Tožbo proti Enakopravnosti je vložil pred dobrimi šestimi meseci, proti Prosveti in Proletarcu pa sedaj. Kdo je tožitelj naših listov? Zakaj tožiti? Tožitelj je kaplan pri fari sv. Vida v Clevelandu. V tem župnišču stanuje več duhovnikov, katerim ni treba delati. Tožitelj pa je pribežal iz Jugoslavije z drugimi ministri in njih bratci. Namesto da bi ostali s svojim narodom v najtežjih urah, pa so odšli v tujino na varno.

Ta tožitelj toži poštene časopise v Zedinjenih državah, kjer že od nekdaj vlada svoboda tiska in govora. No, pa pride človek iz druge dežele in naperi tožbo proti ameriškim državljanom, in sicer vsled tega, ker so naši napredni časopisi priobčili članek iz starokrajških časopisov, v katerem je bilo prikazano delovanje Franca Gabrovška kot ravnatelja Zadrzne banke.

Vprašanje je, koliko sreče bo imel na sodišču ta dični mož. Najbrže ne dosti. Kaplanček menda računa, da ima vso ameriško reakcijo na svoji strani. Radoveden sem, kaj si mislijo o vsej zadevi pošteni katoličani, posebno ko vedo, da je v zadnji vojni velika večina slovenske duhovščine sodelovala z nacisti in fašisti.

Podpisani ima priliko pogovarjati se z mnogimi rojaki in mnogi, ki so čitali "svetovni" list mnogo let, so se obrnili od njega, ker tako grdo blati slovenski narod v stari domovini.

Bratje in sestre SNPJ, nazadnji skušajo uničiti naš tisk, naše napredne časopise, a mi ne smemo stati ob strani, ampak iti na delo in pomagati preprečiti njih nakane.

Anton Jankovich.

DOPISNIKOM IN ČLANOM JEDNOTE

Kadar pišete Prosveti ali v glavni urad SNPJ, ne pozabite v naslovu napraviti poštne številke 23 za besedo "Chicago". Na kuverti vselej zapišite: Chicago 23. Ill. To bo olajšalo delo naših čiškiški pošti, nam pa pospešilo dostavljanje pošte.

Oblaki nad ameriškim Slovanom

Milan Medvešek

Slovani niso bili še nikdar posebno vplivni v Zedinjenih državah. Potliko in z njo visoke službe, kapital in tovarne so imeli že od nekdaj v zakupu Anglosasi in drugi zapadnjaki in nordijci, dočim so večinoma Slovani dobesečno krvavo žuljili v premogovnikih in rudnikih, jeklarnah in plavžih, po farmah in gozdovih ter drugih težakih delih. A po kapitalističnem pojmovanju socialne pravice, za garaje ni nagrade, temveč samo za priganjače, tako tudi niso dobili priznanja ne nagrade žulji Slovanov, njih ustvarjanje bogastva pod zemljo, v plavžih in jeklarnah. Vzlic njihovem neizmernemu ustvarjanju, vzlic kovanju ogromnega kapitala za "izvoljenje", pa so se mnogi slovenski garaji počutili kot ljudje, ki nekemu nekaj dolgujejo, kakor da bi oni živeli na račun drugih, kakor da bi zastojni zjemali iz tuje sklade. Celotela in Pupun, velika ameriško-jugoslovanska učenjaka, ki sta s svojimi iznajdbami toliko obogatela Ameriko, nista nikdar dobila priznanja v toliki meri kot sta ga zaslužila.

Pisatelj Louis Adamič

S peresom v roki se je pojavil na ameriški pozornici Slovenec Louis Adamič in glasno spregovoril o žuljih vseh "mancvrednih" narodnostih, pokazal na nebotičnike, ki so jih pomagali dvigniti proti nebu na svojih močnih plečih številni slovenski naseljenci, opozoril na skromne jugoslovanske rudarje, ki rujajo dan in noč pod zemljo in spreminjajo črni diamant v zlato, naslikal znojne srage vseh zapostavljenih narodnostih, katere napajajo do najglobljejših globlin ameriško zemljo, a njene sadove hočejo uživati samo "izvoljenci".

Amerika ni samo plod "izvoljenih", marveč vseh narodnostih, v veliki meri tudi slovenskih! Mnogi so prisluhnili Adamičevim besedam. Tudi mnogi Anglosasi in "pravi Američani" niso mogli ovreči Adamičeve analize Amerike. Še značilnejše pa je, ker je njegov glas dal samozavest mnogim, ki so poprej čutili, da zajemajo iz tuje sklade.

Druga svetovna vojna

Izbruhnila je druga svetovna vojna. V bistvu je bila naprejena proti vstajajočimi Slovanom. Toda človek obrača, Bog pa obrne, pravi pregovor. Hitler in njegovi Nemci so se čutili dovolj močne, da zavladajo vsemu svetu in tako ni kazalo drugega kot da so zapadnjaki napovedali vojno Nemcem. Toda napoved vojne je eno, bojevanje pa drugo. Rusi so se sami skozli tri leta bojevali proti 200 nemškim divizijam. Tekla je kri, morje slovenske krvi! Slovani so mledovali za drugo fronto; v Ameriko je prišel Litvinov in citiral ruske žrtve. Ploskali so mu, vzklicali rdeči armadi in ruskim generalom, toda o drugi fronti vzlic temu ni bilo ne sluha ne duha. Predsednik Roosevelt je sicer bil za drugo fronto, toda v ozadju so bili elementi, ki so jo zadrževali, češ, najprvo se naj podavijo med seboj Nemci in Rusi, potem bomo pa mi spregovorili... In kmalu so se jim bile uresničile njih želje, kajti samo v Leningradu je padlo več žrtev kot v vsej vojni angleških in ameriških.

Zapadni svet je ploskal tudi Jugoslovanom

Ni tekla samo ruska kri, ampak tudi jugoslovanska. V Turčiji so se redili na račun vojne, Švedska je na tihem kolaborirala z Nemci, Norveška je nudila le malo upora proti Nemcem, enako druge severne države, "velesila" Francija je bila premagana v nekaj dneh, potem pa ponižno sodelovala z Nemčijo. Po vsej Evropi ni bilo skoraj nobenega upora proti Nemcem, z izjemo na Grškem in v nekaterih slovenskih držav, v največjem obsegu pa v Jugoslaviji, kjer so hrabri partizani zadrževali 14 nemških in italijanskih divizij. Za svoje junaštvo

pa so plačali, silno plačali, ploskali z rekami krvi! No, kaj zato, saj so dobili "priznanje" svojo kri — zapadni svet je njim borbo skoraj do konca gledal od daleč in — ploskal!

Včeraj in danes

Včeraj je zapadni svet ploskal Slovanom, danes pa jim grozi atomsko bombo, včeraj so bili Slovani še zavezniki, danes so sovražniki, včeraj so se poznali, da so Slovani upravičeni do vojnih reparacij, danes jim jih zanikajo. In ne sanjajo! Na mirovnih konferencah in v zbornici Združenih narodov je bolj upoštevana beseda Francije, Švedske, Norveške, Brazilije, Argentine in drugih držav, ki vse skupaj niso toliko doprinesle za poraz nacifašizma kot je samo Jugoslavija, kot pa Slovanov.

Protislovenska histerija tudi med nami

Na čelu protislovenske histerije so Zedinjene države in ta smo več ali manj prizadeti ameriški Slovani, izvenzimurje! Kaj zahteva danes ameriška reakcija od državljanov slovenskega rodu, od tistih skromnih in ponižnih Slovanov, ki so v potu svojega obraza stvarili toliko bogastva v Zedinjenih državah?

Ta reakcija, ki danes jaha sokega konja v administraciji kongresu, zahteva, da bi morali podpirati njeno agresivno politiko proti našim evropskim bratom in sestram, da bi ji pomagali pljuvati na tiste slovenske države, ki so proti volji kapitalistov uvedle kolektivni družni red. Tega zavedni ameriški državljanji slovenskega rodu veda ne moremo storiti, pa nam reakcija še tako grozi.

Gonja proti Slovanom v zapadni Penni

V zapadni Pennsylvaniji, kjer je središče težke industrije, j laren, plavžev in premogovnikov, je naseljenih veliko Slovanov, proporcio največ, kjer je težko delo, tam so Slovani. A ti Slovani so v večini naprednega duha, saj tudi SNPJ že od nekdaj utvarja svoje napredne smerice socialno zavest baš iz vrst venskih delavcev v zapadni Penni.

Zadnja leta se zrcali ta prednost v postojanki Ameriškega slovenskega kongresa, ki svoj stan v Pittsburghu. Glavni voditelj te postojanke George Vuchinich, sin srbskega šeršev, ki je imel v ameriški armadi čin kapetana in bil likovan za najvišjimi odlikovanji za njegova junaška dejanja, inteligentni častnik globoko sovražnikovem zaledju. Go go pomagajo v boju proti reakciji Matt Cvetice, George W. vich in mnogi drugi.

Ker je pittsburska postojanka Ameriškega slovenskega kongresa pokazala največ dinarnosti in organizatorične zmoglosti, žanje tudi največ ognja žvepla, ki ga danes bruhna ameriška reakcija proti vsem tistim, ki delujejo za trajni mir in jateljisko sožitje z vsemi narodi.

Casopis "Pittsburgh Press" ga lastuje poznani sovražnik Slovanov in prijatelj nacizma Roy Howard, je poslal v njegovo posebno korespondenco Taylorja v Pittsburgh, kaj razkrinkava v seriji članov slovenske "komuniste", med katerimi je tudi nekaj duhovnikov. Toda fantje pri Ameriškem slovenskem kongresu v zapadni Penni se ne dajo kariko na lepem in energične zavajo laži reakcije po radiu posebnih letakih in v pri "Keep America Free". V tem, kaj naj sodelujejo z Ameriškim slovenskim kongresom tudi zavedni slovenski delavci!

Gabrovšek bo zapisan v zgodovini ameriških Slovencev. Kaplan Gabrovšek, o kateri niso ameriški Slovenci, kaj go let, do pred nekaj leti še mogoč, je izbral sedaj protislovensko histerijo v Zedinjenih državah.

(Dolje na 3. strani)

PRIPRAVE ZA GRADNJO CESTE SOLKAN-ST. PETER

glavne prometne žile bodoče Nove Gorice

Ljubljana.—Mirovna pogodba je po volji zapadnih imperialistov iztrgala naši Goriki njeno najvažnejše življenjsko, prometno, kulturno in gospodarsko središče—Gorico. Mesto je ostalo brez zaledja, zaledje pa brez svojega naravnega središča.

Začasna meja pa je usvarila težek položaj tudi ob meji sami, v tistih predelih, ki so bili prej skoraj neolčljivo povezani z Gorico, danes pa so pripadli Jugoslaviji. Začasna meja med Jugoslavijo in Italijo teče pri Gorici namreč tako, da se na južni, zahodni strani takoj za St. Petrom, ki pripada Jugoslaviji, približa na nekaj korakov železnici progi Jesenice-Gorica-Trst in gre vzdolž nje do Solkana, kjer se počasi zopet odmakne in usmerja na zapadni vršiček slovenskega Sabotina. Na tem ozemlju gre proga in z njo tudi meja je kratki, približno 100 m široki soteski, ki jo na eni strani ustvarja hriboček z Goriškim gradom, na drugi strani pa daleč v ozadje segajoče gričevje, katerega severni hrbet se imenuje Kostanjevica, južni pa Markov hrib. Ker je proga izpeljana tesno ob vznožju tega gričevja, pripada vsa ravnina soteske Italiji. Z njo pripada Italiji tudi najkrajša in najprimernejša cesta, ki je doslej vezala vse tiste predele, ki so od Gorice ostali v Jugoslaviji: na skrajnem severu Solkan, v sredi jugoslovanska železniška postaja z nekaj hišami v svoji okolici, v kotlini Kostanjevice ležeči Rafut, ki doseže sploh ni imel naravnega izhoda niti proti Vipavski dolini in niti proti severu ter jugu, temveč edino proti Gorici, nadalje ob glavni cesti Postojna-Gorica ležeča Rožna dolina in končno na skrajnem južnem koncu predmestje St. Peter.

Če hočete danes z vozom ali z drugim prometnim sredstvom iz Solkana v St. Peter, med katerima je približno 5 km zračne razdalje, morate nazaj v Vipavsko dolino, mimo Kromberga in Volče drage, da tako obideš hribe. Ta cesta in zveza pa je dolga 25 km! V Rafut sploh ne moreš z vozom ali avtomobilom. Prav tako ima Rožna dolina, ki leži v ozki od zapada proti vzhodu se razširajoči dolini, samo zvezo z Vipavsko dolino, nima je pa s svojima sosedoma St. Petrom in Solkanom.

Po priključitvi in časni razmejitvi je bila zato prva naloga, omogočiti tem naseljem, kjer živi približno 10.000 prebivalcev, potrebni medsebojni stik. To še posebno zato, ker je postal Solkan upravno, gospodarsko in kulturno središče ne samo teh naselij, temveč tudi vse Goriške. V Solkanu je danes okraj, tam je gimnazija, so razni uradi, podjetja in delavnice, kjer imajo prebivalci drugih bližnjih krajev dnevno opravila in dela.

Zato je bilo sklenjeno, da se bo zgradila široka, moderna magistralna cesta Solkan-St. Peter, ki bo preko Solkanskega polja, Kostanjevice in Markovega hriba združila vsa našeta naselja. Ta cesta bo obenem glavna prometna žila bodoče Nove Gorice, mesta naša ključovnost in življenjske odprtosti, ki se bo začelo graditi še letošnjo zimo na Solkanskem polju. Tu bo zraslo novo središče naše Goriške, bo nastalo mesto, ki bo prevzelo vse tiste funkcije, ki bi jih ob načrti razmejitvi opravičala Gorica. Načrti za gradnjo Nove Gorice bodo objavljeni že prihodnje dni.

V Solkanu je danes živahno kakor v panju. Povsod se dela, gradi in proizvajajo, čeprav za sedaj še v manjšem obsegu. Vsi obrtniki in vse manjše industrijske delavnice so popolno zaposlene. Ljudem se mudi, kakor da bi se danes hoteli zbristi zaletnosti včeraj in dohiteto to, kar smo drugod po Sloveniji dosegli v dveh letih svobodnega in premisljenega ustvarjanja. Povsod naletiš na razna posvetovanja, kjer pretresajo važne načrte, kjer gre za to, kaj se bo napravilo, popravilo in zgradilo, da bo življenje boljše in lepše.

Na železniški postaji železničarji marljivo obnavljajo postajo in v druga poslopja, tiri in razne prometne naprave. Vlaki že redno vozijo proti Jesenicam in Ajdovščini—v kratkem bo odprta nova proga proti Repentaboru, kar vse zbujajo "onstran"

nemalo zanimanja. Nedaleč od postaje, sredi Solkanskega polja, pa stoji velika opekarna, ki že dolgo ne služi več svojemu namenu. Danes se nad njenim vzhodnim svetil velik napis: Gradbeno podjetje za ceste LRS—gradilišča Gorica. V njej so našli svoj dom graditelji nove ceste Solkan-St. Peter.

Ko smo jih obiskali, da se pogovorimo o njihovih načrtih in delu, nas je čakalo majhno, a prijetno presenečenje. Veste, kdo jih vodi? Simpatični in neumorni inž. Pogačnik—ta, ki je še nedavno gradil Ljubljani novo Tržaško cesto!

"Danes pa sem že tukaj," nas je veselo sprejel. "Brez pomislekov sem se odzval, ko mi povedali, da me kliče Nova Gorica. Prišli smo sem s tovariši že takoj po priključitvi in danes naglo organiziramo vse, kar nam bo potrebno, da bomo mogli čim prej začeti z gradnjo nove ceste, vsaj s tistim delom, ko bodo odobreni dokončni načrti."

Najprej je bilo treba najti za tako velik aparat primerne prostore. V prenapolnjenem Solkanu jih ni bilo mogoče dobiti. Ko pa jim je bila odkazana opuščena opekarna, so se takoj lotili preurejanja prostorov, da bo v njej dovolj prostora ne samo za upravo in pisarne, temveč tudi za razne delavnice, za delavsko kuhinjo in za delavsko prenočišča. Tu se zbirajo in se bodo zbirali številni delovni kadri iz vseh krajev Goriške in morda tudi od drugod, tu bodo našli delavci med delom svoj dom.

"Glejte, opekarniške peči smo izkoristili za skladišča krompirja, ki ga potrebujemo naša menza," razkazuje inž. Pogačnik. "Pri tlične prostore preurejamo za pisarne, v prvem nadstropju pa bodo spalnice za delavce. Naša menza že kar dobro deluje. Ni pa dovolj obutve in druge opreme. Strojni park je še nepopoln, manjka nam raznih nadomestnih delov. To so naše težave, ki pa jih bomo premagali, kakor smo jih še povsod. Največja težava je še vraščanje za dostnega števila delavcev. Sprejemamo vsakogar, ki je voljan priti k nam delat, saj bomo za gradnjo ceste potrebovali več tisoč delavcev. Ker bo gradnja razdeljena na tri odseke, gradimo tudi v Rožni dolini posebno naselje za delavce, ki bodo tam zaposleni."

Število delavstva pa vedno bolj narašča. Prihajajo iz neposredne okolice, iz Vipavske doline, iz Brd, Trnovske planote in od drugod. Med tem ko smo si na dvorišču ogledovali preurejanje opekarnice, je pristopil mlad človek in nagovoril inženirja:

"Tovariš inženir, sem lačen šofer, a svojega avtomobila nimam. Imate kaj dela zame?"

"Sofere imamo že precej, premalo pa avtomobilov. Znaš se kaj drugega?"

"Mehanik sem tudi."

"Odlično, kar javi se v pisarni, te bomo že primerno zaposlili!"

Ze jih je pristopilo v skupini 5 ali 6 novih:

"Tovariš inženir, nad Krombergom imamo kamnolom. Radi bi vam dobavljali gramoz, če ga potrebujete. Le naši avtomobili bi ga morali prevažati in nekaj orodja ter smodnika bi nam morali dati."

Pogajanja so se ugodno razvijala, dokler se ni z ogledom na mestu izkazalo, da je kamnolom previsoko v hribu, kar bi prevoz gramozov znatno podražilo, razen tega pa bi tudi avtomobili zelo trpeli.

"Poiščite raje kakšen kamnolom v nižini ali pa pridite k nam. V Solkanu bomo v kratkem odprli velik kamnolom, kjer boste našli vsi dovolj dela in zaslužku."

Tako se počasi zbira armada delavcev in njihovih pomočnikov, ki bo že v bližnjih dneh naskočila novo ceto. Načrti zanjo se izdelujejo, cesta se že trasa,

kopljejo se sondažni jarki in ugotavljajo svojstva terena. V zapuščenem samostanu na Kostanjevici so se naselili inženirji projektivnega biroja, ki preiskujejo ozemlje in rišejo načrte od jutra do večera.

"Moramo dobro premisliti, kako bomo ceto izpeljali, da bo čim krajša in da bo trajno služila svojemu namenu. Morda bomo gričevje prekorčili v serpentinah, morda bomo ceto izpeljali skozi predor, morda pa tudi skozi velike vseke. Kakor bo pač glede na vse okoliščine najboljša. Višinske razlike, ki jih bomo morali premagati, so znatne: St. Peter leži 80 m nad morjem, Markov hrib doseže 153 m, Rožna dolina zopet samo 84 m, Kostanjevica pa 165 m.

Prilavljajna dela pa so se že začela. Gradijo pomožno, ali kakor jo imenuje obhodno ceto, ki bo takoj rešila najtežja vprašanja prometa med Solkanom in St. Petrom, obenem pa bo služila tudi graditeljem stalne ceste. Na pomoč so priskočili tudi prebivalcem Rafuta, ki so si s prostovoljnim delom sami zgradili pota iz kolovoze čez Kostanjevico.

Obhodno ceto gradijo kar na treh sektorjih in dela naglo napredujejo. Rožna dolina je ima po njej zasilno zvezo s St. Petrom. Tovorni avtomobili in kmetje z volovsko vprego dovažajo gramoz, ki ga valjarji spriti stlačijo v mehko glino. Delavci marljivo kopljejo, odstranjujejo korenine in ravnoja cestnišče. Razširili so tudi že manjši most.

Čez Kostanjevico se bo obhodna cesta vzpenjala po precejšnji strmini. Tu nimajo strojev, vendar gradnja prav tako naglo napreduje proti vrhu, kjer se že sliši ropot in bučanje velikega buldožerja iz doline. Z njegovo pomočjo gre tudi delo na tretjem odseku, nedaleč od opekarnice, hitro naprej.

Domaćini z zadovoljstvom opazujejo vse te nagle priprave in dela. V njih najdejo prvo zadostitev za svoje trpljenje: "Vedno smo bili prepričani, da nam bo v Jugoslaviji boljše, kakor kjer koli drugje," mi je dejala kmetica, ki se je peljala na Kras obiskat grob svojega sinarizana. "Danes se naša vera že uresničuje in naše zaupanje v ljudsko oblast je neomajno. So še težave, toda kje jih ni? Kakor smo se znali boriti, tako moramo sedaj z vso vnemo delati, prav vsi in bo življenje kmalu lepše."

Novo najdišče premoga

Pri vasi Hodova v stolačkem okraju v Hercegovini so odkrili novo najdišče premoga, primerne za izkoriščanje, ker je v bližini glavne ceste Mostar—Stolac. Premogovne plasti so precej debele in plitvo pod zemljo. V teku so tehnične priprave za odprtitev premogovnika.

KRATKE VESTI IZ VSE DRŽAVE

Ljubljana.—280 vagonov rib je razposlalo podjetje "Riba", čigar naloga je, da zalaga vse kraje in tovarne za konzerviranje rib z morskimi ribami. Na istrskem in hrvaško-primorskem ribolovnem področju je bil letos slab ribolov na plavici; naložil so jih le desetino lanske količine. Kljub temu pa je podjetje "Riba" razdelilo 260 vagonov svežih rib industrijskim središčem in tovarnam za konzerviranje rib. Za ribolov prihodnje leto se bodo dobro pripravili že pozimi. Prikrbneli so si hladilnice in ladje za prevoz rib.

Kmetijske postaje vzgajajo nove vrste žit. V LR Hrvatski so bile ustanovljene kmetijske postaje za pospeševanje kmetijstva. Doslej je bilo ustanovljenih 11 postaj. Rajonski postaji v Kninu in Novem Vinodolu sta hkrati nižji kmetijski šoli. Na vseh postajah gojijo novo sorto koruze "maksimski rani zuban". Ko so obirali boljše sorte pšenice, so odkrili čisto pšenico "U 1", ki slovi kot najrodovitejša. Zdal jo razmnožujejo in v letu 1947-48 bo posejanih že 276 ha. Rajonska postaja o Križevcih je prilagodila krajevno podnebje "Petkus rž", ki daje 15 stotov pridelka na ora, medtem ko druge sorte rodijo največ po 5 do 8 stotov.

Dviganje potopljivih plovil objektov iz Donave. Med Almajem in Vukovarjem so okupatorji potopili nenevarno mnogo plovilnih objektov. Ves čas po osvoboditvi so našli potapljači z večjim ali manjšim uspehom dvigali potopljene ladje, čolne in vlačice. Ko je v zadnjih mesecih zelo upadla voda je bilo delo precej olajšano. Hkrati z nekaterimi objekti so izveli tudi tovore, med drugimi 30 vagonov železakega premoga na vlačicah.

Nove gozdne železnice in ceste na Hrvaškem. Gozdne železnice in ceste so obnavljali že prvo leto po osvoboditvi, smotrno dela so se pa lotili letos. Gradili so 30 prog in 7 cest. Skupno so zgradili 93 km železnice, 16 km cest, 50 km cest so pa obnovili. Mladina je prostovoljno zgradila 67,5 km železnice in 9 km cest. Od osvoboditve doslej je bilo zgrajeno 161 km gozdnih železnice, 24,5 km cest, obnovljeno pa 242 km železnice in 71 km cest.



V Chicagu stavkajo tiskarji. Člani tipografske unije, pri vseh meščanah dnevnih. Stavka je neefektivna, ker prvi delajo vse ostale stroke in drugi, ker upravlja tiskajo dnevnike po novem foto-bakroreznem procesu, ki je nadomestil stavke. Stavka je nastala, ker se hoče unija izogniti Taft-Hartleyevemu zakonu s tem, da ne podpisuje nove pogodbe, marveč sklene le ustmen dogovor. Izdajatelj se slednjemu upira in zahteva podpis pogodbe v okviru T-H zakona. Slika kaže tiskarje na piketni straži.

V Celovcu odloča bivši gestapovec

Celovec.—Znano je, da so v Avstriji, zlasti pa na Koroškem, na vodilnih mestih še vedno mnogi razpiti nacisti. Tako je v Celovcu še danes vodja kriminalne policije Karl Malle, ki je bil več let gestapovec in med vojno vodja oddelka za pošiljanje preventivno zaprtih oseb v koncentracijska taborišča. Poslal je več sto nedolžnih žrtv v taborišča, vodil pa je tudi akcije zoper cigane. Pustil je poloviti vse ciganske družine Lakenbach na Gradiščanskem, kjer so bili vsi pomorjeni.

Kljub vsemu je ostal na vodilnem mestu pri kriminalni in politični policiji v Celovcu. Niso ga niti registrirali, da je bil član nacistične stranke. Kot odločilna osebnost v političnem oddelku policije, je poskrbel, da so registrirali le neznatno število bivših nacističnih policistov, ki službeno v Celovcu in Beljaku, ki jih je povojna Avstrija obdržala v službi. Mnogim je bivši gestapovec izdal celo potrdila o njihovi politični neoprečnosti med vojno, na podlagi katerih je komisija notranjega ministrstva v Celovcu odločila, da so sposobni za policijsko službo.

Vodstvo komunistične partije na Koroškem je v protest proti temu odklopilo svojega zastopnika v denačificacijskem svetu za policijo, deželnega poslanca Lanziano, ter odklonilo nadaljnje sodelovanje, dokler ne bo pri policiji v Celovcu in Beljaku izvršena registracija vseh bivših nacistov in ne bo odstranjen Karl Malle. Poleg tega je vložil pri državnem tožilstvu v Celovcu ovadbo zoper Malleja zaradi zločinov po zakonu o vojnih zločincih. Dasi je predložilo obsežno dokazno gradivo in navedlo priče za krivdo bivšega gestapovca Malleja, javno tožilstvo v Celovcu po več ko enem mesecu ni še ničesar ukrenilo in je Karl Malle še vedno vodja kriminalne policije v Celovcu.

Vse to je dokaz več, zakaj je mogoče, da nacisti, pa tudi avstrijska policija sama, še vedno preganjajo koroške Slovence.

Oblaki nad ameriški Slovani

(Nadaljevanje z 2. strani)

ženih držav in vložil tožbo za \$1.200.000 proti slovenskim naprednim časopisom, ker so ponatili iz starokrajskih listov rekord o njegovem delu pri Združeni banki. Gabrovšek, lakaj italijanskega papeža, kateri je s kapitalisti vred največji sovražnik Slovanov, si je s to tožbo na veke zapisal svoje ime v zgodovini ameriških Slovencev!

Slovenski časopisi v Ameriki so imeli že od nekdaj silne težave, vsake vrste, težave! Kdo bi jih našteval. Kdor je imel kdaj kakšno odgovornost pri časopisu, dobro pozna te težave, katere je premostil le največji idealizem in požrtvovalnost.

\$1.200.000 niso imeli premoženja še nikoli vsi časopisi skupaj, ki so kdaj izhajali v zgodovini ameriških Slovencev, sedaj pa zahteva to vsoto nekdo, ki je sicer sin slovenske matere, a vdinjan z dušo in telesom Rimu in sovražnikom našega majhnega slovenskega naroda. Tudi ta napad bomo premagali, toda združeni in ne da bi skušali naprtiti krivdo za to tožbo drug na drugega.

B: Vidite, to je jasen dokaz, da so sanje večkrat zelo pomembne in da govore resnico.

Enajstnadstropna sušilnica za koruze pri Sisku. Nedavno so zgradili to sušilnico, ki jo zdaj že uporabljajo. Sušilnica lahko sprejme na dan 120 ton koruze.

Posvetovanje za izboljšanje prevoza. V Beogradu je bilo sklicano posvetovanje gospodarskih podjetij in glavnih železniških direktorj. Ugotovljeno je bilo, da je naša država med vojno izgubila okrog 40% prometnih sredstev, a da kljub temu naš promet presega višino prevoza iz leta 1939 za 100%. Razpravljali so o nadaljnjih ukrepih za pospešitev železniškega prevoza. Sklenili so uvedbo nepretrganega nakladanja in razkladanja blaga na tovornih postajah: ti delavci bodo v nadomestilo imeli druge dni prost. Nadalje se poveča povprečno izkoriščanje nosilnosti vagonov za 1—2 tona. Uvede se sprejemanje telefonskih aviz kot napoved razkladanja. Preprečiti je treba kržanje istega blaga in neenakomerno nalaganje. Reekspedicija je prepovedana.

Prilavljajna kablov pri Svetozarevu. V vasi Bresju pri Svetozarevu so se začela pripravljajna dela za zgraditev velike tovarne sušilnic kablov. Nova tovarna je potrebna, ker je novosadski obrat, ki izdeluje kable, premajhen. Pri zemeljskih delih je zaposleno število prebivalstvo prostovoljno.

Ljudska mladina Jugoslavije je letos zgradila 85 km gozdnih železnic in 78 km gozdnih cest

Ljubljana.—Centralni svet Ljudske mladine Jugoslavije je izdal naslednje poročilo o dograditvi gozdnih objektov in komunikacij: Ljudska mladina Jugoslavije je v juniju prevzela tretjo letošnjo delovno obveznost—zgraditev gozdnih cest in komunikacij. Ljudska mladina je dala poleg brigad, ki so odšle na gradnjo proge Samac—Sarajevo in tovarne težkih orodnih strojev v Železniku še 85 novih brigad, da izpolni tudi to obveznost.

Gradnja gozdnih cest in komunikacij je zelo pomembna za naše gozdno gospodarstvo. Kapitalistični gospodarji so neusmiljeno uničevali gozdove. Izkoristili so jih le v bližini obstoječih komunikacij, medtem ko je izven njihovega dosega propadala in gnila velika količina lesa. Samo v LR Hrvatski je bilo posekanih od 1. 1918 do 1. 1945 nad 40 odst. gozdov.

Ljudska oblast je prekrizala račune neracionalnemu kapitalističnemu izkoriščanju gozdov. Petletni plan je predvidel vrsto ukrepov za dvig gozdarstva in za pogozdovanje golčav. Vzporedno s tem je predviden tudi razvoj lesne industrije. Že letošnji plan je postavil gozdarstvo take naloge, ki se ne bi mogle realizirati z dosedanjimi komunikacijskimi objekti. Zato je bila postavljena nujna naloga, da se zgrade dostopne gozdne ceste in proge do prostornih in še nedotaknjenih gozdnih kompleksov. Od tega je odvisna tudi zgraditev na stotine drugih objektov, tisočev stanovanjskih hiš, šol in bolnišnic. To je važno tudi za našo industrijo, ki ji je potreben les in gradbeni material, da izvrši naš petletni plan. Les je potreben tudi za izvoz, da bomo dobili v zameno stroje in naprave, ki so nujno potrebne za naš gospodarski razvoj.

Zgraditev dostopnih gozdnih cest in komunikacij ni bila določena s petletnim planom. Tudi ni bilo možnosti, da bi zgradili objekte s plačano delovno silo. Akcije je bilo treba izvršiti tako, da ne bi prišli navzkriž s pravnim izpolnjevanjem planov v drugih sektorjih našega gospodarstva.

Centralni svet Ljudske mladine Jugoslavije je v dogovoru z Gospodarskim svetom prevzel v imenu vse mladine Jugoslavije obveznost, zgraditi te dostopne ceste in železnice. Ljudska mladina Jugoslavije se je množično odzvala, da izvrši to nalogo. Ob koncu junija in v juliju so pričeli z delom. Ljudska mladina Jugoslavije je razširila svojo delovno fronto na 36 novih gradilišč. Prve brigade, ki so prihajale na gradilišča, so bile z mladinske proge. Svojo organiziranost, izkušnje, vztrajnost in požrtvovalnost so hitro prenesle na novo vrsto dela in na novo formirane brigade.

Ljudska mladina Hrvatske je delala na 13 gradiliščih, mladina Bosne in Hercegovine na 9, mladina Slovenije na 8, mladina Makedonije na 3 in mladina Črne gore na 2 gradiliščih. Ljudska mladina Srbije pa gradi gozdno ceto Željina, dolgo 14 km.

Naloge brigad niso bile lahke. Kratek čas, ki so ga imele za izdelavo elaboratov in priprav, pa tudi pomanjkanje orožja, je oteževalo izvršitev naloge. Samo na progi Maja Popov gaj je bilo treba izkopati 500 metrov dolge vseke. Glavna cesta, ki jo je gradila Ljudska mladina Slovenije, je šla skozi težko pristopne koševske gozdove, skozi Kočevski rog, ki je znan iz narodno osvobodilne vojne. Cesta Podromnja—Hasa, dolga 144 km vodi skozi najtežje terene v Bosni. Brigade so na poziv centralnega sveta LMF razvile tekmovanje pri delu. Večina je presegala norme. Pri tekmoivanju je bilo od 85 brigad proglašanih 32 brigad za udarne. Od 15.087 graditeljev je častno zaslužilo značilno udarnika LMF 1539 mladinec in mladnik, poveljnik pa je bilo 1729 graditeljev. Že do konca julija je bilo izvršenih 60% vseh del v državi. V avgustu je ostalo neizvršeno le še 22 objektov in komunikacij. Ostala gradilišča so končala dela v septembru in začetku oktobra.

Objekte so dogradili z veliko hitrostjo. Tako je bila proga Borovnica—Srebrnica, dolga 7,5 km, dograjena brez kakršnih koli mehaniziranih sredstev v 83 dneh.

Ljudska mladina Jugoslavije je zgradila 85,3 km gozdnih prog in 78 km gozdnih cest za kamionski promet. Poleg tega je popravila 21 km gozdnih cest in demontirala 50 km gozdnih prog. Pri teh delih so izkopali in prepeljali 630.326 kub. metrov materiala, od tega 219.313 kub. metrov kamenja. V nasipe so gradili 193.735 kub. metrov zemlje. Na cestah in progah so zgradili manjše in večje mostove v dolžini 1948 m in 389 prostupov. V podpornih zidovih so vgradili 5634 kub. metrov kamenja in betona, za posipanje prog so izločili in nasuli 30.437 kub. metrov gramoz. V ceste pa so vgradili 139.000 kv. metrov gramoz. Pri teh delih je prispevala mladina 693.018 delovnih dni. Prevzeto obveznost je izpolnila in prekoračila.

Zgraditev gozdnih cest in komunikacij je bila hkrati tudi vsestranska šola, ki je nudila kakor mladinska proga možnost mladim ljudem, da se vzgajajo in uče. Naša mladina se je tako seznanila z bogastvom naših gozdov, ki je še neizkoriščeno. Samo na Romaniji je izrazilo 800 mladincev željo, da bi ostali kot gozdni delavci v teh predelih. Stotine mladincev in mladink so se naučili zidarske, tesarske in drugih obrti ter so se tako usposobili za nadaljnja dela za izpolnitev petletnega plana.

NAROCNIKOM

Datum v oklepaju, na primer (Dec. 31, 1947), poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem datumom potekla naročina. Ponovite le preverjanje, da se vam list ne uide.

TOVARIŠI

POVEST PARTIZANSKE ZVEŠTOBE

TONE SELIŠKAR

(Nadaljevanje)

"Jelen nima repa! Ampak če počakate do jutri, vam napravim limanice!"

"Pokret!" je dejal Črt. "Ne poslušajmo ta goveda, ki ne vedo, kaj je jelen. Jedli ga pa boste, kajne, čevkavzarji?"

"S kostmi in dlako se obvežem pojesti, kar boste nalovili!"

In tako so v smeju in šali pomolili svoje smrčke v snežni metež. Črt si je potegnil veliko staro nogavico čez ušesa in ker je bil visok, je gazil pred ostalimi in je bil s svojim volnenim škričljem na glavi našeljen kakor pravi pustni Lipe. Dimež si je čez glavo nataknil prazno vrečo, Sonja je bila pokrita s pravo volneno čepico, Pavlek pa je spodaj v vasi staknil polhovko, tako da jih v ušesa ni zeblo. Veter jim je brl baš v obraz, sneg pa je tolikšen, da je Pavlek kar gugal v njem in ga je moral včasih Dimež čez zamete porivati. Zgoraj na slemenu, pod katerim je tekla v globoki soteski Kolpa, jih je hotelo prevrniti. Burja je pihala čez Gorski Kotar sem, da je vekalo po vejah in je prišči zanašalo kar v snopih nad drevesa. Majhna jasa s požgano lovsko kočjo ni bila daleč. Ze spotoma so naleteli na razpotežene sledove v globokem snegu.

"Poglejte, kako težko so živali brodirle visoki sneg!" jim je razlagal Dimež. "Tu so počivale."

Spotoma jim je tudi skrivnostno zaupal, da je imel doma skrito lovsko puško in da je naskrivaj v mesečini v zaloških hostah marsikatero zajčka podrl, pa tudi kako srnico.

"Veste, v meni se priteka lovski kri! Čeprav sem vedel, da je prepovedano in da ne smem tega storiti, me je vedno gnalo na lov in vsakokrat sem bil v opasnosti, da me zgrabi lovski čuvaj in da bom potem zaradi te lovske strasti v luknji pokoro delal. Hudimana, saj bi rad postavno lovil, toda kako bo ubog delavec plačal tolikšno lovsko najemnino!"

Pokazal je z roko proti jasi. Skozi metež so zagledali obrise dveh velikih živali, ki sta se bližali lovski koči. Počasi in s težavo sta si utirali pot skozi sneg, ki ga je bil veter na jaso nanosil v debelih zametih. Spredej je gazil velik jelen z mogočnimi rogovi, zadaj pa je stopala košuta, precej manjša od njega.

"Žival je sestrada. Hrano si išče. Tu so v mirnih časih pozimi divjad krmili, pa se sedaj vrača tjakaj, kakor je bila navajena," je pojasnjeval Dimež. "Zdaj pa le previdno! Ako nas živali ovohajo, se lahko pod nosom obrišemo. Sama sreča, da veje veter proti nam. Pavlek, ti ostaneš tu, Črt, ti jo mahni čim hitreje na levo od kočje. Midva s Sonjo pa bova obšla jaso z desne. Ampak tiho, počasi in oprezo! Žival je hudo plašljiva, čim nas bo začutila v bližini, jo bo popihala!"

Pavlek se je zaklonil v nizko smrečevje, pripravil puško na strel in čakal. Snežilo je s tako hito, da si komaj videl nekaj metrov pred seboj. Tišina je vladala vespovsod, le rahlo šuštenje snega, ki se obešalo na vejice, je bilo slišati in vekanje vetra, ki tu spodaj v gobeli ni imel tolikšne sapa kakor zgoraj na slemenu. Nenadoma pa je strel preseknil tišino. Kmalu za tem pa še eden.

Pavlek je oprezal. Kmalu je zaslišal težko,

nerodno komotanje po snegu in iznenada je zagledal pred seboj jelena, ki je hropel in se divje pogajal čez okop sneženega žameta. Iz vratu mu je curjela kri. Bil je že na smrt utrujen. Pavlek je pomeril in sprožil. Žival se je vzpela na zadnji nogi, nekaj hipov bila s prednjimi po zraku, kakor da si išče opore, potem pa se je zgrudila v sneg. Še je nekajkrat težko dvignila mogočno glavo, njen pogled je bil žalosten in moten.

"Je že naš!" je zaklical Pavlek.

Dimež je prvi streljal na jelena, pa ga je le obstrelil, ker je streljal nanj iz precejšnje daljave. Košuta je planila takoj za njim, pa se je tam ustrašila Sonje ter je zdirjala proti Črtu, ki jo je z enim strelom podr. Jelen je bil izredno velik, bil je osmerak, košuta pa je bila nežna in drobna. Obe živali so privežali na vrh ter jih vlekli proti baraki. Pošteno so se upehali preden so jih privlekli do kočje. Nekaj metrov pred barako so jih pustili v snegu in so se sami čemerno privlekli domov.

"Hahaha, naši jogri so se vrnili!" so se norčevali tovariši.

"Ali ste na medvede streljali?"

Naši pa so trdovratno molčali ter si greli prste okoli peči.

"Lačen sem," je zastokal Dimež.

"Da, da, od lakote se jim je zmešalo, pa so videli jelene in se pečenko v ponvi. Uh, ali je mastna, ali je mastna! Na, Sonja, poskusi!"

"Mar nisem trdil, da se obvežem pojesti z dlako in kostmi, kar boste prinesli z lova?"

"Jojmene, kar kolje me po vampu!" je zastokal Črt in se zgrabil za trebuh. "Zdajle bi se mi prilegla pečena jetrca! Mast imamo, oženj tudi..."

Dimež je skrivnostno brusil velik kuhinjski nož, ga preizkusil na nohtu, potem pa je pogledal v zrak tako nedolžno in žalostno, da so se vsi zakrohotali.

"Pregrešno so tvoje želje, preljubi moj Črt. Ampak ker te imam rad, grem pogledat v skladišče, morda se bodo našla ta jetrca!"

"Naš Dimež je znorel. Komandant, kri mu puščajmo!"

"Na nočni straži bodo že k pameti prišli!" je dejal komandant in se smejal kolofoktarjem, ki so se norčevali iz naših lovcev. "Jetrca... Ta nesrečni Črt mi je vzbudil veliko poželjenost po njih!"

Sonja je pogledala v kotel, ki je stal na razbeljeni peči. Razočarano je zavihala nos in začela:

"Že spet krompir. Sam krompir in krompir... Dimež..."

"Dimež je odšel po jetrca, hahaha!" so vpili tovariši in se režali Sonji. "Ali mi odstopiš svoj delež krompirja, Sonja?" jo je vprašal Blaž.

"Z vseljem, saj bomo jetrca imeli za večerjo!"

"Blede se ji, blede! Jetrca so ji udarila na možgane. Zgrabite jo, zvezali jo bomo, da nam ne zbesni!"

Že zlepa ni bilo toliko smeha v baraki. Tovariši na pogradih so kar skakali do stropa in nekdo v kotu je pričel deklamirati. Bil je tovariš Urh, ki je svoje čase služil za natakarka v Ljubljani.

(Dalje prihodnjik.)

— Ježeš, domov bo treba; delo me čaka! Pa pozdravi ženo in kaj oglasi se. Naš Tone tudi rad politizira."

Tina je pobrala s hodnika papirnato vrečo, napolnjeno z jestvinami in s trudnimi koraki odšla proti domu. Gledal sem za njo, dokler ni izginila za vogalom. Pri tem sem se spomnil znanega reka: "Vse mine!"

Tina je bila nezakonska hči vaške potovke Lize. Nihče ni točno vedel, kdo je bil njen oče, ampak ljudje so govorili, da jo je Liza iztaknila pri nekem razvpitem vdovcu, ko je prekupevala jajca in kokoši za ljubljanski trg. Morda je očetovstvo tajnost razodela hčeri, toda Tina je ni nikdar obešala na veliki zvon, ker nezakonski otroci so bili itak povsod predmet spodtike. Tinina otročja leta niso bila zavidanja vredna. Vsled stalne materine odsotnosti je rastle brez prave vzgoje, kot divja roža ob plotu. Solska leta, ki so za brezskrbno dečo najlepša doba življenja, so bila za Tino prava muka. Njeni sošolci so jo venomer zbadali s "pankertom" in jo s tem izločili iz svoje srede. To je imelo porazni vpliv na njeno mlado dušo. Zaprla se je vase in pričela sovraživati svoje klaverno življenje. Podzvestno je čutila, da je odveč in da nima pravice do življenja, kakor jo imajo zakonski otroci. Pogrešala je tople materske ljubezni in močne očetove roke, ki bi jo ščitila pred hudobnim svetom.

Nekega dne je Tina mater razodela svojo bol, toda naletela je na gluha ušesa. Namesto čutečega srca in mehkih tolažilnih besed, ji je mati rekla, "da je vse skupaj neumna domišljija. Sicer se pa itak nima časa z njo ukvarjati, zato bo pač najbolje, da gre kam v službo." Tina se je globoko užalostila. Mater je ljubila vzlic njenim napakam in vihravi naravi, zato ji je bil njen nasvet tembolj nejasen. Ozrla se je na mater, toda njen trdi obraz je pričal, da ne trpi nobenega ugovora. Tina se je zatopila v neprijetne misli. Pred njo so se pojavili tuji, brezciljni ljudje. Ker je nezakonska hči, si bo vsak najnižji posel lastil do nje pravico. Nikogar ne bo, da bi jo branil. "Pankert—kaj pa je tebe treba bilo?" bo odmevalo od vseh strani. Pa se ji je pritihtapila zopet druga misel: Mogoče pa ne bo tako hudo, saj se najdejo tudi dobri ljudje. Čestokrat najdemo med plevelom tudi zrnje. Pogumno je stopila k materi in rekla odločno:

"Mati—odločila sem se. Grem v službo—kamorkoli, samo da vam ustrezem." Nato je nadaljevala tišje: "Le nekaj vas prosim, mati: ohranite zame gorak kotečev v svojem srcu. Ker sva obe zaznamovani, bodiva s svojo usodo nerazdružljivo povezani do smrti."

Lizi se je za hip otajalo njeno ledeno srce. Stopila je k Tini in dejala ganljivo:

"Bodi srečna, hčerka in stopaj pogumno v življenje. Vem, da nisem vredna tvoje ljubezni, toda svet je iz mene napravil to, kar sem. Če se ti kaj primeri, pa pridi domov, bova že kako živeli."

Prihodnji dan je Tina povežala svoje bomo imetje v culo in v spremstvu matere odšla v službo k trgovcu in županu Žagarju.

Od tedaj je preteklo več let. Potovko Lizo je medtem pobrala pljučnica. Pravili so, da je pijana obležala ob cestnem jarku in se močno prehladila. Tina se je vzlic trdemu delu razvila v lepo in postavno dekle, za kar jo je zavidala marsikatera ponosna kmečka hči. Sprva je služila za pastirico. Ni ji bilo žal. Neizmerno je ljubila zelene travnike in šumeče gozdove. Ob zvokih pitčije petja je pozabila na vse prestopanje in se od strani hinavskih moralistov. S čredo vred se je radovala pomladanske idile in v svobodnega ozračja slovenskih planin. Vsled zdravega kmečkega okolja se je Tina razbohotila kakor vrtnica. Oblike njenega telesa so za fante postale že mične. Ko je gnala živino na pašo, so se ozirali za njo in jo dražili. In ker je bilo Tino sram, jo je Žagar nastavil za dekle. Od tedaj so imeli vsaki fantje do nje več obzirnosti, Tina pa je postala polnočno dekle.

Žagar je imel dva odrasla sinova in eno hčer. Starejšega sina Antona je poslal v Ljubljano



Pri Electric Bond & Share Co., največji javnopravni "holding" kompaniji s sedežem v Wall Streetu, New York, stavkajo arhitekti, inženirji, kemiki in tehničarji 12 tednov, ker družba odklanja kolektivno pogajanje. Na aliki jih je videti, ko piktirajo pred palačo Curtisa E. Calderja, predsednika direktorije.

no na gimnazijo, da ne bi ostal "kmečki butec." Ampak Tone je imel več smisla za kozarec in lepe študentke, kakor pa za latinščino. Z največjo težavo je izdelal prvi razred, toda v drugem je "padel" v kolikor je bil dolg in širok. Ker je bil Žagar pameten mož, ni več tratil denarja za Antona, temveč ga je poklical domov, mu naredil dolgo pridigo in ga vpeljal v umetnost obdelovanja zemlje in živinoreje.

Žagarjevo imetje je rastle iz dneva v dan. Z imetjem so narasčale tudi skrbi, ki so klicale po večji roki in bistremu razumu. Trgovino je vodila hči Vanda, toda ženska je nezanesljiva in muhasta. Prej ali slej se poroči, pa imaš tujca na grbi. Pa tudi županski posli so zahtevali svojo pozornost. Vse to je imel Žagar pred očmi, ko je nekega dne poklical svojo ženo v družinsko sobo, da ji razodene svoje težave.

"Pa pošljimo še Mirkota v šole," reče ona. "Izgleda, da je bister fant in tudi pameti ima več kakor jo je imel Tone v njegovih letih. Ko bo napravil trgovski izpit, naj prevzame trgovino, Tone bo pa vodil kmetijo. Če se Mirkot ne bo izkazal, tedaj bomo gledali, da dobimo dobrega zeta v hišo."

Misel o zetu ni bila Žagarju po volji, zato je sklenil, da bo z Mirkotom resno govoril predno ga pošlje v šolo.

"Prav imaš, mati," je rekel Žagar svoji ženi. "Da se nisem že prej tega spomnil. Pa poizkusimo še z Mirkotom. Če se ne bo učil... no, plug in kosa mu itak ne odideta."

Žagar je poklical mlajšega sina v sobo. Zabobnal je s prsti po mizi, odložil smotko in dejal malce v zadreg:

"Mirkot, mlad si še—skoro otrok, zato imaš še malo pojma o trgovskih in gospodarskih zadevah. Midva z materjo se starava—treba bo naslednika za naše posestvo. Tvoj brat Anton je veterinar in lahkoživec, zato ni za gospodarja. Vsled tega sva z materjo sklenila, da te pošljeva v šolo, kjer boš dobil podlago za trgovino in kmetijstvo. Opozarjam te pa že naprej, da nima ne boš delal sramote kakor tvoj brat, sicer je boljše, da ostaneš doma. Si razumel?"

"Da, oče," je Mirkot ponižno odgovoril in odšel. In tako je Ljubljana dobila medseže drugega Žagarjevega dijaka.

Dekla Tina je bila na višku svoje kipeče mladosti. Bila je pridna, vesela in razposajena, toda nedostopna. S svojimi velikimi in sanjavi očmi je o mamila vsakega moškega. Celo oče Žagar jo je rad včipnil v bedro. V tekmi za njeno ljubezen so se vršili pretepi, toda ona je vsakega častila vljudno odklonila. Pod njenim oknom so bile pomandrane vse cvetlice, in tako je bila Žagarjeva mati primorana Tino preseliti v drugo sobo.

Pa se je zgodilo nekaj nepričakovane. Ko je šla Tina neko nedeljo v cerkev, so ženske pričele šepetaje stikati svoje glave.

"Ti, izgleda da se je Tina zre-

dila," je zašepetala Cerarca svoji sosedki Oblakovi Meti.

"Kaj še. Ali si brijava? Zredila—hi hi. Kakopak, saj se poznamo. Noseča je, noseča, da veš! Le pogled jo bolj natančno. Ej, mene ne bo nobena preslepla!"

"Ježeš, pa taka svetnica! In kako se je nosila, kakor bi bila Žagarjeva hči, ne pa dekla. Hm, lepa je res, lepa... no, zato pa je pankerta iztaknila. Kaj rečeš, kdo je...?"

"Ej, kdo; kakšen hlapec, be- rač se je z njo speal. Ene vrste ptiči skupaj letijo. Sicer pa ji je to v krvi. Njena mati ni bila nič boljša. Kar mačka rodi, miši lovi, pravi pregovor."

"Kaj hočemo, te beračije je povsod preveč. In kako se mno- žijo, kakor podgane," je zaključila gruntarica Oblakova Meta ta skrivnostni pogovor.

Tinino stanje je kmalu opazila tudi Žagarica. Ni ji bilo vseeno, kakšne posle ima ponosna Žagarjeva hiša. Začela jo je pestiti, naj izda otrokovega očeta ali naj se pobere iz službe. Tina jo je s sočutjem pogledala. Žal ji je bilo dobre žene, toda njeni lastni dobrobiti je zahteval, da mora z resnico na dan in naj se zgodi kar hoče.

"Če torej na vsak način zahtevate, da izdam zapeljivca, pa naj bo. Oče mojega bodočega otroka—je vaš sin Tone."

Učinek te novice je bil nepopisen. Žagarica je prebledela in kakor ris skočila proti Tini ter zakričala: "Lažnjiva vlačuga! Tone, moj sin se ni tako daleč spozabil. Kako moreš to trditi? Povej! Dokaži!"

"Prav lahko, ker z drugim nisem obečevala. To prisegam pred Bogom in ljudmi," je Tina mirno odgovorila.

Žagarica se je sesedla na stol in bridko zajokala. Ko se je umirila, je zatarnala: "Torej Tone. Ta nepoboljšljivi lopov... Oh, še te sramote je bilo treba v našo hišo. Zakaj smp ga rodila."

"Umirite se mati. Saj Tone me bo poročil, pa bo vse dobro," jo je tolažila naivna Tina, ki ni poznala kmečke trdovratnosti. "Poročil? Nikdar! Kakšna predznost. Berači naj se ženijo z berači. Tone bo dobil nevesto, ki bo imela kaj pod palcem in v glavi." (Konec prihodnjik.)

Otroška sodobna igrice

Palec: "Pijmo!"
Kazalec: "Jejmo!"
Sredinec: "Kje bomo pa vze- li?"
Prstanec: "Amerikanci nam bodo pripeljali."
Mezinec: "Ljubčki, še bomo lačni!"



HRBTOL?



Poskusite Johnson's BACK PLASTER—produkt, ki je izdelan nalašč, da olajša zbadanje in prebne bolečine hrbtobola. Skušnja kaže, da pomaga skoraj 9 od vsakeh 10 bolnikov.

Kaj je to: Ta lepilni plaster vsebuje milo zdravilo in po- ne kroženje.

Kako pomaga to: Plaster pomaga zdravljenju in ogrevanju krvi na bolečem prostoru. Tako se mišice odpočinjejo in bolečina preneha. Ta gorkotni obliži varuje pred ohlajenjem, podpre gibanje mišic, in zmanjša zbadljive bolečine.

Johnson's BACK PLASTER je izdelan pri Johnson & Johnson—poznane za fine zdravniške obveze že nad 60 let. V vseh lekarnah.

"Ti, izgleda da se je Tina zre-

Nove specialne šole

Institut za mehaniko v Stalin-gradu, Mehanični institut avtomobilov v Zaporozju in dva in- stituta za izdelavo strojev v Al- taju in Rostovu na Donu bodo spreminili v posebne šole, v ka- rih se bodo bavili z gradnjo po- ljedelskih strojev. Tu bodo po- učevali specialne predmete kot konstrukcijo traktorjev in dru- gih poljedelskih strojev, livar- stvo, oblikovanje ter varjenje kovin. V teh šolah se bodo v posebnih osemmesečnih tečajih izpopolnjevali inženirji-speciali- sti za poljedelske stroje.

Specialiste za gradnjo tra- torjev in drugih poljedelskih strojev bodo prav tako uspo- bljali v več drugih višjih učnih zavodih, posebno v Moskvi, v In- stitutu za mehanične dele avto- mobilov in na višji tehnični šoli Barman.

V Prosveti so dnevne svetov- ne in delavske vesti. Ali jih čitate vsak dan?

WANTED

- SEWING MACHINE OPERATORS
 - EXPERIENCED OPERATORS
 - SINGER SINGLE NEEDLE, HEMMERS, UNION SPECIAL
 - TWO NEEDLE SERGERS
- High Starting rates - Steady Modern factory
Paid Holidays and Vacation

308 West Erie

6th Floor

Corner Franklin

2 blocks South of Chicago Ave.

HIŠINJE

STALNO KRATKOURNO DELA
ČISTA, MODERNA POSLOPIJA

- IZREDNO VIŠOKE PLAČE: 82½c na uro za pričetek 87½c na uro po 3 mesecih 89½c na uro po 6 mesecih
- 5 in 6 DNEVNI TEDEN
- URE: 5:30 do polnoči
- PLAČANE POČITNICE IN PRAZNIKI
- UNIFORMO PRESKRBITO, PROSTO-PRANJE
- VEČ DELAVSKIH UGOD- NOSTI

Skušali vas bomo uposliti blizu vašega doma
Pridite in govorite z Miss Allan
Upošlevalni urad za ženske

Illinois Bell

Telephone Co.

309 W. Washington St.

Slovenske jedilne in zdravilne posebnosti

Z veseljem naznanjamo, da smo zopet v stanu postreči z nekaterimi blagom, ki smo ga nudili pred vojno kot naše posebnosti, a se med vojno ni dobilo. Sedaj zopet lahko nar- čite sledeče:

JESTVINE: Pristne Suhe Gobe Trsta. Jaki lepe, četr: funta \$1.10, pol funta \$2. Funt \$3.85. Najfine- ša snežnobela Ajdova Moka, fu- 10c. Prava importirana rume- Prosenca Kaša, 27c funt.

JEDILNE DIŠAVE: Pristen Špa- ski Žefran, ik. 50c. Prava diše- Stročna Vanilija, 4 stroki 50c. Le- ber listje, ik. 25c. Paprika (slad- ali huda), Poper (izmet ali celi), li Klinčki, Cimet (celi ali zmlet, le Meiane dišave, Oreček, Muš- tov Cvet, Kimelj in Čili povde- Velj. paketi po 50c. Majeron plev- 40c.

KNAPJOVA ZELIŠČA in K- RENINE: Nav. paketi 60c. velji po \$1.50. Kamelice, Tavertov- Brinje, Preslica, Planinski Mah, i- povro ali Besgovno cvetje, Encj- koren, Lapuh, Rožmarin, St. Jan- va Roža, Aljbiš, Vinska Ruta, Hab- koremine, Dišeka Meta.

MEŠANI KNAPJOVI ČAJI: ikaljšah po \$1.25. Naročite itev- za ledolice, št. 2 soper prehlad, št. 3 za žolce, št. 4 za mehur, št. 5 za ženske, št. 6 za pljuča, št. 7 za iz- čanje krvi, št. 14 soper srčno ne- pako.

Sleven planinka čaj "PLANI- SKE ROŽE" je soper ne razpolo- 1 ik. \$1.50, 5 ik. \$7.50, 10 ik. \$14. Poština stane 3c za funt do 3 milj, 5c funt od 300 do 600 milj, 12c funt od 600 do 1000 milj, 12c funt v kraje nad 1000 milj od Milwa- kee. Pridenite primerni znesek poštino. Ako bo preveč, bo pošt- no toliko več blaga, obratno toliko manj. Pošljamo tudi C. O. D. Manj. Pošljamo tudi C. O. D. plačate lahko za blago in prevoz- prejemate paketa.

Steve Mohorko Co.

704 So. 2nd St. Milwaukee 4, W.

DEKLA TINA

Frank Česen

Po dolgih letih sem jo srečal, ko se je vračala z trgovine. Vsa se je izpremenila, odkar je ni- sem videl; in če bi me ne nago- vorila, bi je niti ne spoznal. Kdo bi si mislil, da je to nekda- nja vaška krasotica Žagarjeva dekla Tina, za katero so noreli malone vsi moški iz naše vasi! Šepetali so celo, da se je zaradi nje obesil gruntarski sin Mlinar- jev Nace, ampak gotovega ni vedel nihče.

Slični spominj so se mi pri- čeli vzbuhati, ko sem ji segel v roko. Dasi je imela komaj pet križev na grbi, ji je bil obraz že razoran. Izpod šala so ji si- lilili šopi sivih las. Nekdaj pol- ne, izzivalne prsi, so ohlapno ma- hedrale pod rožnato bluzo. Le- oči je imela še vedno velike in sanjave. Te oči so otožno zrl- e v daljavo, kot bi iskale izgub- ljeno mladost. Zato pač ni bilo težko uginiti, da ima njena zgodnja starost globlje korenine in da ji življenska usoda ni bila naklonjena. Kot bi uganila mo- je misli o posvetni minljivosti in strogih naravnih zakonih, mi reče malce z otožnim glasom:

"Postarali smo se. Kaj ne, Francelj?" Kljub dolgem biva- nju v Ameriki, je še vedno go- vorila v dobekem narečju. "To- da, kaj hočemo—je že tako ure- jeno, da se moramo umikati mlajšim silam..." Globoko je vdihnila in se zazrla v izložbe- no okno. Iskal sem primernih

besed, da bi ji odgnal nadležne misli, pa se mi ni posrečilo. Končno sem zasukal pogovor na družinske razmere. Šele tedaj se ji je razveljal jezik:

"Veš, Francelj, moj Tone ni več za nobeno rabo..." Ko opazi moji nasmeh, reče v zadre- gli: "No, saj ne mislim kakšnih neumnosti; tisto nas je že mi- nilo, ampak revmatizem ga tla- či. Poseda okoli kot vreča ne- sreče, jaz pa moram za vse skr- beti. Starejša hči Tončka se je poročila z nekim trgovcem. Sin ima službo pri policiji." Nato mi je pripovedovala o ožjih ro- jakih. Ne rečem, da jih je na- ravnost obrekovala, ampak od njih je imela povedati več sla- bega kakor dobrega. Da bi pre- kinil neprijeten pogovor, sem jo vprašal, če je prešla kaj novic iz stare domovine.

"O, to pa to," je hitro popri- jela. "Ali veš, da je tisti fer- damani Tito ljudem pobral vse premoženje. Ja, saj pravim; ljudje se trudijo vse življenje, da spravijo nekaj skupaj, pa ti pridejo brezverski in postopaški komunisti in jim poberejo sado- ve njih dela. Ali je to pravica? Te vprašam."

"Kdo ti je to pisal, Tina?"

"Žagarjevi so nama pisali, za- to jim lahko verjamem."

"Se mi je zdelo. Tina, ne ver- jemi Žagarjevim, čeravno tvoj mož prihaja iz njih družine. Ali se spominjaš kako si jim garala

in s teboj vred četrt vasi na- jemnikov, da ste jim nakopili ogromno premoženje? Kaj imaš ti od tega? Nič. Da, še celo tvojega moža so izobčili iz dru- žine, da je moral v Ameriko, ker se je predznil poročiti te- be, revno dekle. Se spominjaš, v kakšnem razkošju so živeli Žagarjevi, dočim ste morali po- siliti in najemniki otepati močnik, ričet in krompir? Vidiš, vse te krivice so se kopilele stoletja, dokler ni bila mera polna. Te- daj je izkoriščano ljudstvo vze- lo odvisno zemljo tistim, ki so do sedaj na njej samo garali, a užitek od nje so imeli bogatini."

"Hm, nekaj imaš prav, Fran- celj," pravi Tina zamišljeno. "ampak če so bili toliko podje- tni in razumni, da so si pridob- bili premoženje, naj ga imajo, kajti vsi ne moremo biti bo- gati."

"Tina, niso bili razumni, am- pak čutili so jih zakoni in brez- vestne vlade, da so lažje izkori- ščali. Sicer pa Žagarjevo pismo pretirava. Resnica je ta, da je nova delavska vlada pustila po- sameznim družinam toliko zem- lje, kolikor jo morejo sami ob- delati. Če se ne motim, je še v sv. pismu povdarjeno: "Kdor ne dela, ta naj tudi ne je." Te- da načela se drži tudi sedanja vlada. Ali je v tem kaj napač- nega?"